

16.83x32.28	1/7	עמוד 54	נשים	07/06/2019	68769200-8
לאומית בטכניון פרופ' אופירה אילון - בהקשר למוסד נאמ - 85300					

● הדס גולדין

טובעים באשפה

עם ישראל אחוז טרפת קניות. נכון, אנחנו לא היחידים שקונים (הרבה) יותר מדי, אבל אנחנו, מתברר, קונים קצת יותר מכולם. רגע לפני שהאנושות טובעת מתחת לערימות האשפה שהיא מייצרת, יצאנו לבדוק למה אנחנו קונים כל כך הרבה וכיצד אפשר להימנע מכך

17.87x24.57	2/7	עמוד 56	נ ש י ם	07/06/2019	68769212-1
לאומית בטכניון 9896 - בהקשר למוטד נאמ - 85300					

ה

כירו את משפחת בירקמן: הורים הייטקיסטים בעלי משכורות מצוינות, שני ילדים מתבגרים, ומגורים במרכז הארץ. המדדים הכלכליים שמחלקים את האוכלוסייה לעשירונים בהחלט היו מציבים את המשפחה בפסגת העשירון העליון, ובכל זאת, אומרת שרון, אם המשפחה, עד לפני 13 שנים הם התגוררו בדירה שכורה קטנה ולא הצליחו לחסוך לדירה משלהם. "היינו יושבים בערבים ומנסים להבין איך בורחות לנו ככה המשכורות", היא נזכרת, "ואיך זה יכול להיות שלמרות שאנחנו מרוויחים כמה עשרות אלפי שקלים בחודש, אנחנו עדיין לא מצליחים לעמוד בהוצאות. היינו עוברים על ההוצאות בכרטיסי האשראי שלנו, מגסים להבין לאן נעלם הכסף, וחוף מוויכוחים מייאשים והאשמות הדדיות לא יצא מזה כלום". אבל אז, ברגע של הארה, היה שם משהו שהוביל למהפך. "התגוררנו בדירה קטנה ועמוסה", אומרת שרון, "ויום אחד החלטתי לדלל חפצים ולאורר את הבית". היא החלה לאסוף ערימות של בגדים והכניסה אותם לשקיות אשפה. הכאב שחשה באותם רגעים לא היה בגלל אובדן הרכוש, אלא בגלל תחושת הבוז: הבגדים היו כמעט חדשים ותכולתה של כל שקית נאמדה במאות שקלים. "החזקתי שקית גדולה ביד ואמרתי לעצמי: זרקתי עכשיו 600 שקלים. הרמתי עוד שקית ועוד שקית, חטפתי סטירה אחרי סטירה, ואז ירד לי האסימון, הבנתי לאן הכסף שלנו הולך", בירקמן, בת 38, ובעלת הבלוג "האישה שהפסיקה לקנות", יצאה למסע פנימי של בירור הרגלי הצריכה שלה. "החלטתי לעקוב אחר ההוצאות המשפחתיות. אחרי שהבנתי לאן הולך

הכסף, חשבתי שאוכל לעלות על דרך המלך, אבל בפועל לקח לי קרוב לשנתיים לעשות שינוי. הקושי המרכזי הוא שינוי ההרגלים ולהגיע להבנה מחודשת של מהי מהות הצריכה עבורי? ומה הבנת?

"הבנתי שאני לא צריכה את כל השפע שיש בעולם. אני לא יכולה להיות הבעלים של כל חפץ יפה שעומד למכירה. קיבלתי החלטה להחמיץ חלק מהשפע, ולא להצטער על כך. היום אני קונה רק את מה שאני צריכה ולא אוגרת חפצים יותר".

13 שנים עברו מאז החלה שרון בתהליך שינוי הרגלי הצריכה של הבית, והיום הבירקמנים חיים בבית משלהם ומגדלים בנחת את שני ילדיהם המתבגרים. "כשעברנו לבית החדש, עברנו עם 15 ארגזים בלבד, ואחרי כמה שנים מצאתי שישה ארגזים ששכחתי לפתוח. היו שם חפצים במצב שמיש לחלוטין שפשוט לא היו חסרים לי. המשמעות היא שלחצי מהרכוש שהעברנו מהדירה הקודמת בכלל לא היינו זקוקים. לקחתי את הארגזים כמו שהם, ומסרתי אותם".

איך הסביבה הגיבה לשינוי?

"אני בת יחידה לזוג הורים מבוגרים, העובדים במקומות עבודה מסודרים וקבועים. הם חשבו שמגיע לי לחיות ולקנות, והיה להם קשה לקבל את העובדה שאני מתעדת את הקניות שלי על פי הצורך ולא על פי הרצון. כשהתחלנו לרכוש חפצים מיד שנייה,

אמא שלי חשבה שיהיו בהם תולעים והופתעה לראות שהם כמעט חדשים. הם היו בפאניקה שהילדים ירגישו שאין להם, בגלל שאמא לא קונה את מה שהם רוצים בקניון".

היום הילדים כבר גדולים, הם מתחברים לרעיון?

"לגמרי. יום אחד הבת שלי רצתה שנעשה סיבוב בקניון. עשינו סיבוב ואחרי כמה דקות חזרנו לאוטו. לא חסר לילדים שלי כלום והם לא מתפשים לקנות כל הזמן. עד היום אמא שלי קונה בגדים לילדים ואנחנו מחזירים אותם לחנות".

ממשפחה שקונה את כל מה שמתחשק לה הפכו הבירקמנים לאנשים שקונים רק את מה שצריך. "אני לא מכניסה הביתה דברים שאחר כך יהיה לי קשה להיפטר מהם. מלכתחילה אני צורכת פחות. אין אצלי מקומות אחסון ואני לא קונה חפצים שאין לי בהם שימוש בטווח המידי".

שרון בירקמן: "החזקתי שקית גדולה ביד ואמרתי לעצמי: זרקתי עכשיו 600 שקלים. הרמתי עוד שקית ועוד שקית, חטפתי סטירה אחרי סטירה, ואז ירד לי האסימון, הבנתי לאן הכסף שלנו הולך"

23.9x26.05	3/7	57	עמוד	נ ש י ם	07/06/2019	68769210-9
לאומית בטכניון פרופ' אופירה אילון - בהקשר למוטד נאמ - 85300						

אורים וצילומי אילוסטרציה: שאטרסטוק

ולא מתחשק לך לפעמים לקנות סתם בשביל אזורר הנפש? "כשיש לי פרץ קנייה, אני מתיישבת על 'עלי אקספרס', ממלאת את העגלה בכל מה שבא לי באותו רגע, משאירה את העגלה כמו שהיא וחוזרת אליה אחרי כמה ימים, ואז אני מבינה שאני לא צריכה את כל מה שיש בעגלה ולא מבצעת את הקנייה. ה'בא לי' הזה, כמו שהוא בא ככה הוא הולך. הוא מפצה אותנו על משהו, וכשהמשהו הזה נעלם, גם הצורך בפיצוי נעלם איתו."

"אין ממה לחסוך"

בעידן שבו החנויות המקוונות הנגישות הפכו את חוויית הקנייה שלנו לקלה ומפנקת, ומסביבנו כולם לא מפסיקים לקנות, צריך כוחות-על כדי לנהל אורח חיים דומה לזה של משפחת בירקמן. הקנייה המקוונת אף נעשית משנה לשנה קלה אף יותר. על פי נתוני חברת

פרופ' אופירה אילון: "לכל תהליך של ייצור, צריכה וסילוק יש השפעות סביבתיות. בשביל לייצר מוצר אנחנו לוקחים אוויר ומים נקיים ומוציאים אותם מהמפעל מזהמים"

הבלדרות הישראלית GCX, שפורסמו בסוף שנת 2017, נראה זינוק של יותר מ-50% בהיקף הרכישות של ישראלים באתרי סחר האונליין הבינלאומיים, בהשוואה לשנת 2016. השילוב בין המחירים הנמוכים לחוסר היכולת לבדוק את התאמת המוצר הרצוי לזה שעל "המדף" גורם לצרכנים רבים לרכוש כמה מוצרים דומים ולקוות שאחד מהם יענה על הצפיות. ומה עושים עם מה שנמצא לא מתאים? תורמים, זורקים, או רוכשים עוד יחידות אחסון לבית

וממשיכים לאגור.

ואם כל זה אינו מספיק, בתקופה הקרובה עתידה להיכנס לארץ חברת "אמזון" ולשנות לגמרי את השוק המקומי. אם עד היום היינו מוזמינים מוצר באינטרנט ומחכים שהוא יגיע אלינו מסין, "אמזון" תביא את סין למחסנים בארץ. חוויית הקנייה תהיה זהה, אלא שבלי מכס ועם שליח שיגיע לביתנו בתוך 72 שעות.

התוצאות של הרגלי הקנייה הללו ניכרות בכיס. נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מצביעים על כך ש-47% מהאוכלוסייה בישראל נמצאים היום במשיכת יתר, כלומר, הוצאות משק הבית גבוהות יותר מההכנסות. כשליש מהם מתנהלים כך באופן שוטף ונמצאים במינוס תמידי.

המינוס הקולקטיבי אינו מעיד בהכרח על מצבו הרע של המשק הישראלי. בזמן שקרוב למחצית מתושבי המדינה מתקשים לסגור את החודש, שיעור

17.74x25.56	4/7	58 עמוד	נ ש י ם	07/06/2019	68769225-5
לאומית בטכניון פרופ' אופירה אילון - בהקשר למוטד נאח - 85300					

פרופ' אופירה אילון: "זוג צריך שני זוגות מצעים בבית, אחד על המיטה ואחד במכונת כביסה, בפועל לכל משפחה יש כמויות של מצעים. כמה בגדי ילדים אנחנו צריכים? הרי התינוקות אפילו לא מרגישים שהלבישו אותם בבגד חדש"

צילום: שאטרסטוק

"כי היצר שלנו תמיד ירצה יותר. לרצון אין גבול ואי אפשר לספק אותו. אנחנו תמיד נרצה להשוות את עצמנו לסביבה שלנו ואין לדבר סוף".

כדי להמחיש את הדברים, אורלי מספר על מקרה שעל פניו נשמע מופרך לחלוטין, אבל מחדד את עומק הבעיה. "יום אחד היה לי מפגש עם משפחה עשירה, שמוציאה 120 אלף שקלים בחודש. כחלק מתהליך הניהול הכלכלי ביקשתי מבני המשפחה לצמצם את ההוצאות, והם ענו: 'אין לנו ממה לחסוך'. כלומר, הם מוציאים רק על מה שהם צריכים ואין מאיפה לצמצם. דיברתי על צמצום ההוצאות ל-80 אלף שקלים בחודש, והאישה התחילה לבכות. התברר שכל החברים שלהם עשירים יותר מהם ובשל כך הם מתקשים לצמצם הוצאות. בהמשך היום היה לי מפגש עם בחור, עולה חדש, שבקושי מצליח להחזיק את עצמו כלכלית. כשדיברתי איתו על צמצום הוצאות, הוא ענה לי בדיוק את אותה תשובה: 'אין לי ממה לחסוך'. בסוף אתה מבין שהכל עניין יחסי לסביבה שאתה נמצא בה".

הישראלים צורכים יותר משאר העולם? "כל העולם לא מתנהל נכון, אבל בארץ יש אווירה מאוד חזקה של 'חיים פעם אחת' ולכן רמת הסיכון שלוקחים הישראלים היא גבוהה יותר".

אורלי מלווה משפחות להצלחה כלכלית זה 20 שנים. לדעתו, רוב בני האדם לא יודעים לנהל תקציב, ומאחר שצריכה היא עניין רגשי ברובו, אנחנו תמיד נקבל החלטות שגויות. למה הכוונה ב"החלטות שגויות"? "אנחנו נעדיף את הטווח הקצר על הטווח הארוך ונרכוש את מה שאחרים רוכשים, כי זה מה שנתפס בעינינו

שרון בירקמן: "ה'בא לי' הזה, כמו שהוא בא ככה הוא הולך. הוא מפצה אותנו על משהו, וכשהמשהו הזה נעלם, גם הצורך בפיצוי נעלם איתו"

גדול, אנחנו לומדים לזהות הצלחה עם הוצאה".

אם אדם קונה בכסף שאין לו, זאת בעיה. אבל אם יש כסף, מה הבעיה לקנות?

האבטלה דווקא נמצא בירידה (ובנון לשנת 2019 הוא 4%, מספר זניח ביחס לחברה), ורמת הפסולת לא מפסיקה לעלות. כל אלו מעידים על רמת חיים גבוהה, אך בעיקר לטווח הקרוב. למה אנחנו קונים כל כך הרבה? לדברי גיל אורלי, מנטור להצלחה כלכלית וממייסדי תחום האימון לכלכלת המשפחה בישראל, הצורך שלנו לקנות נובע מהאשליה שהצלחה נמדדת בכעלות על הפצים. "ככל שאנחנו קונים יותר אנחנו מרגישים מצליחים יותר", הוא מסביר. "כל החלומות שלנו עוסקים בצריכה: רכב מפואר, בית

מימין: פרופ' אופירה אילון ושרון בירקמן

צילום: עמנואל ספיר

18.75x25.03	5/7	60 עמוד	נ ש י ם	07/06/2019	68769224-4
לאומית בטכניון פרופ' אופירה אילון - בהקשר למוטד נאמ - 85300					

אותנו ממשאבים חומריים, אבל למה הן עלולות לרוקן אותנו גם ממשאבים רגשיים?
 "כי אם אנחנו בתחושה של השפלה, כאב, או תחושת קטנות, וכדי להתמלא אנחנו מרשים לעצמנו למלא את עגלת הקניות ברכוש, אנחנו למעשה פעלנו מתוך נתק מהמקום הרגשי שלנו. לא טיפלנו באמת בבעיה."
 הנתק הזה, מסבירה ורטהיים, הוא מנגנון הגנה שמטרתו לשמור על האדם, אלא שבמידה השפעה הוא יצר תופעה חדשה: קשה לך? את עצובה? כדי לצאת מהתחושה הזאת ולעשות משהו שיעורר שמחה, ברירת המחדל תהיה לרוב עריכת קניות. "לפעמים אנחנו גם הולכים לפי תומנו ורואים משהו שאנחנו לא צריכים, אבל קונים אותו וזה עושה לנו טוב. מכניסים לסל המוצרים משהו חדש, משלמים כסף, קונים ונרגעים. אבל כשאת הולכת לקניות ורוכשת דברים שאת לא צריכה, אמנם פרקת משהו בקנייה הזאת, אבל מהר מאוד החפץ לא יהיה משמעותי כי הוא לא עונה באמת על הצורך."
 למניעים הרגשיים צריך להוסיף כמובן את ההשפעות הסוציולוגיות והתרבותיות. לדברי ורטהיים, "ההשפעות הללו הן כוח מרכזי בבחירה לפרוק תסכולים דווקא באמצעות קנייה, כי ההתוויה של מה צריך אדם והרצון להיות כמו אנשים שיש להם

על פי נתוני חברת הבלדרות הישראלית GCX, שפורסמו בסוף שנת 2017, נראה זינוק של יותר מ-50% בהיקף הרכישות של ישראלים באתרי סחר האונליין הבינלאומיים, בהשוואה לשנת 2016

איזה סוג של חסר?

"חוויה של ריק, של קשר משמעותי שלא השגנו, בדידות, או פערים בין הרצוי למצוי. כל אלה שולחים אותנו הרבה פעמים לרצון להתמלא. וכדי למלא את החסך והתסכול, פעמים רבות אנחנו יוצאים לקניות ומשקטים את הרעב. אבל הרעב הזה קשור לחסך אחר ולכן הקניות יוצרות תחושת מלאות, אבל רק באופן זמני."
 למה תחושת המלאות הזאת זמנית ולא

באמת נותנת מענה?

"המענה הוא אכן על צורך, אבל לא על הצורך שהוביל אותנו. ניקח לדוגמה קנייה לא פונקציונלית: היא ממלאת צורך רגעי, אבל בסופו של דבר היא מרוקנת אותנו ממשאבים. כי בזמן שאנחנו מתמלאים מהקנייה, אנחנו משלמים ריבית על המשאב חומרי ולפעמים גם על המשאב הרגשי."
 אפשר להבין למה קניות מרוקנות

כנכון. צריך להבין שאין דבר כזה ניהול תקציב אינטואיטיבי, כי ניהול תקציב הוא רציונלי והוא חייב להיות הפוך מהתחושות הרגשיות. יש בארץ תחושה שאדם בזבזן הוא לא רג' ואדם מחושב הוא קמצן. אבל האמת היא, שמי שמנהל את הצריכה שלו באופן שקול, בתוך זמן קצר הוא יחיה ברמת חיים גבוהה יותר ממי שמפזר."
 לדבריו, הדבר נכון לא רק לגבי העשירים, אלא דווקא לגבי מי שמרוויחים משכורות ממוצעות, שמנהלים את ההוצאות שלהם בהתאם להכנסות, וכחלק מהתכנון הם משאירים כסף בצד להגשמת החלומות. "בטווח הרחוק", קובע אורלי נחרצות, "רמת החיים שלהם תעלה".

למלא את תחושת הריקנות

את השאלה למה אנשים קונים מעבר למה שהם צריכים אני מפנה ליעלה ורטהיים, פסיכולוגית קלינית חינוכית, בעלת קליניקה בהוד שרון, שעוסקת בטיפול ואבחון יותר מ-25 שנים. "צרכנות יתר", מסבירה ורטהיים, "באה לידי ביטוי לא רק בחפצים, אלא גם בידע, במזון לגוף, במשפטים שאנשים מעלים בפיך וגם במצרכים. אנחנו מתנהגים כאילו אנחנו צריכים משהו, אבל בעצם הצורך הוא רגשי. הצורך להתמלא מאותו לנו על חסר".

18.46x24.95	6/7	62	עמוד	נ ש י ם	07/06/2019	68769226-6
לאומית בטכניון פרופ' אופירה אילון - בהקשר למוטד נאמ - 85300						

מניפולציה לחשיבה הביקורתית של הצרכן דרך ערבול אינפורמציה של המוצר, ודיבור אל החושים שלו ולא אל הרציונל. המניפולציות הללו עובדות כל כך טוב, עד שגם אנשים שבאים עם רשימת קניות מסודרת נופלים לזה."

השפעות סביבתיות

מלבד הלחץ הכלכלי המורגש בבתים, לצריכת יתר קיימות השפעות נוספות. אחת החשובות שבהן היא כמויות האשפה שאנחנו מייצרים. על פי נתוני המשרד להגנת הסביבה, מדינת ישראל מייצרת כ-5.3 מיליון טונות פסולת עירונית בשנה, כ-1.7 ק"ג ליום לנפש. לשם השוואה, באירופה מייצרים התושבים 1.3 ק"ג פסולת ביום ונמצאים בירידה מתמדת.

פרופסור אופירה אילון, ראש תחום איכות סביבה ואנרגיה במוסד שמואל נאמן בטכניון והחוג לניהול משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה, מודאגת מאוד מההשלכות הסביבתיות של הצריכה הלא מאוזנת. "אנחנו הרבה מעבר לבאלנס, בכל תחומי הצריכה: ביגוד, אנרגיה, מזון, חפצים ועוד", היא אומרת.

מה הנוק הסביבתית?

"לכל תהליך של ייצור, צריכה וסילוק יש השפעות סביבתיות. בשביל לייצר מוצר אנחנו לוקחים אוויר ומים נקיים ומוציאים אותם מהמפעל מזהמים. בתהליך השימוש יש צריכת אנרגיה וגם בתהליך הסילוק אנחנו מוסיפים עוד מזהמים לעולם. צריך לזכור שלכל המזהמים הללו יש השפעות על האקלים, הבריאות, המים, הקרקע ועל משאבי טבע נוספים."

מה הפתרון?

"קודם כל, אני חושבת שאנשים צריכים להבין את המשמעות של הקניות. כשאני יוצאת לעיר זה נורא מפתה לקנות, אז אני פשוט יוצאת בלי כסף, עם בקבוק מים וזהו."

אז הפתרון הוא פשוט להפסיק לקנות? "אני יודעת שלבקש מאנשים להפסיק לצרוך זה לא ריאלי, אבל מתינות בעניין הזה ומינימליזם מאוזן בהחלט יכולים לעזור. זוג צריך שני זוגות מצעים בבית, אחד על המיטה ואחד במכונת כביסה, בפועל לכל משפחה יש כמויות של מצעים. כמה בגדי ילדים

ועל תחושת הריקנות". מה כן נותן לאדם סיפוק אמיתי? ורטהיים מדברת על קשרים בין-אישיים ופעילויות ברבדים שונים. "זה לא שלא חשוב לתת מענה לעונג של רגע, אבל צריך להיזהר מלרדוף אחריו". היא גם מציינת את המרדף אחר האושר ואת הרצון להיות כל הזמן מאושרים, שמאפיין את העידן הנוכחי. את החולשות האנושיות שיוצרות את הרגלי הקנייה המפורזת מכירים גם מומחי השיווק של ענקיות הקניות, והם משתמשים בהן לטובת הגדלת נפח המכירות. "מומחים לפסיכולוגיית קניות", מבהירה ורטהיים, "עושים

הם ההשפעה החברתית. אנשים יוצרים לעצמם הקשרים לא נכונים: 'אם יהיה לי מה שיש לשכן אני אהיה כמוהו'. וזה כמובן לא נכון. גם אם יהיה לך מה שיש לשכן - לא תהיה כמוהו. מחשבות כמו: 'אם זה יקר אז זה טוב' ו'אם זה חינם אז שווה לקחת' והשוואות לדברים שראינו קודם ורצון להיות מצוידים כמו כולם - כל אלה לא באמת מיטיבים איתנו". תמיד בני אדם צרכו מעבר למה שהם היו צריכים?

"הצורך הזה ככל הנראה היה קיים תמיד. כבר בתקופת הנביאים אנחנו רואים שהם מטיפים לעם על החמדנות,

גיל אורלי, מנטור להצלחה כלכלית: "ככל שאנחנו קונים יותר אנחנו מרגישים מצליחים יותר. כל החלומות שלנו עוסקים בצריכה: רכב מפואר, בית גדול, אנחנו לומדים לזהות הצלחה עם הוצאה"

יעלה ורטהיים, פסיכולוגית: "מחשבות כמו: 'אם זה יקר אז זה טוב' ו'אם זה חינם אז שווה לקחת' והשוואות לדברים שראינו קודם ורצון להיות מצוידים כמו כולם - כל אלה לא באמת מיטיבים איתנו"

אירוס וצילומי אילוסטרציה: שאטרסטוק

צילום: טובי הכשתי

18.38x25.44	7/7	עמוד 64	נשים	07/06/2019	68769227-7
לאומית בטכניון פרופ' אופירה אילון - בהקשר למוסד נאמ - 85300					

כימיקלים היו שותפים בו". בעתיד נוהם יותר או פחות? "אנחנו נמצאים עכשיו במהפכה תעשייתית. קחי לדוגמה את מדפסת התלת-ממד. לכאורה זה יהיה נפלא, נוכל להדפיס בדיוק את מה שאנחנו צריכים, נחסוך שינוע ובזבוז. מצד שני המחירים ילכו וירדו ואז אנשים ידפיסו לא רק צלחת אלא גם ואזה ועוד חפצים שאין להם באמת צורך בהם". פרופסור אילון מתקשה להסביר את "הטרפת", כפי שהיא מכנה אותה, סביב תרבות הצריכה. במשרד להגנת הסביבה מודעים היטב לחומרת הבעיה, ומדוברות המשרד נמסר ש"בישראל מתרחש ייצור פסולת מוגבר וכן מחסור במתקני קצה לקליטת הפסולת הממוינת. הדברים הללו קשורים זה בזה ומזינים זה את זה. לפי היררכיית הפסולת המקובלת במדינות המפותחות בעולם וגם בישראל, הדרך לטיפול בפסולת היא ראשית להפחיתו במקור. כלומר לצרוך פחות ולזרוק פחות גם ממה שצורכים. השלב הבא הוא שימוש חוזר. לאחר מכן מגיע תורו של המיחזור ורק לאחר כל אלו - השבה (שריפת זבל) והטמנה".

"כל העולם לא מתנהל נכון, אבל בארץ יש אווירה מאוד חזקה של 'חיים פעם אחת' ולכן רמת הסיכון הכלכלי שלוקחים הישראלים היא גבוהה יותר"

שהעלויות לא מספיק גבוהות, או שהיצרנים מגלגלים את העלות לצרכן, כי בשורה התחתונה אנחנו ממש לא רואים ירידה בכמות האריוות". יש פתרון גלובלי? הרי הבעיה היא ממש לא רק שלנו.

"העולם מדבר ועושה. לאחרונה הושקו 17 יעדי פיתוח בר-קיימא של האו"ם: צריכה וייצור בתבונה, חדשנות בתעשייה, אנרגיות ירוקות, בעלי החיים במים, גזי חממה, הפסקת העוני, מים נקיים ותברואה ועוד. האו"ם רותם לתהליך ממשלות ועסקים. יש עסקים שחורטים על הדי.אן.אי של החברה שלהם את הנושא האקולוגי ויש כאלה שמבלבלים את הלוקחות עם מכנסיים מבקבוקים ממוחזרים, שלא ברור מה היה תהליך הייצור שלהם וכמה

אנחנו צריכים? הרי התינוקות אפילו לא מרגישים שהלבישו אותם בבגד חדש, ובכל זאת שילב מפוצצת לקוחות". אבל את יודעת איך זה עובד. המחשבה היא: הכל כל כך זול, ממש חבל להשאיר בחנות.

"נכון, אבל זול הוא דווקא יותר יקר. אנחנו מתפתים לקנות דברים זולים שאין להם עמידות לאורך זמן ואז הם נזרקים. הבת שלי הזמינה לא מזמן אוזניות באינטרנט. האוזניות עלו דולר וכמובן שלא עבדו, היא שלחה מייל לחברת הייצור ואחרי שבוע הם שלחו לה חמש אוזניות חדשות, ללא תוספת תשלום. שתיים מהן עבדו. המשמעות היא שהעולם ייצר חמש אוזניות ושלוש מתוכן נשלחו לאשפה ללא שימוש". למה אין פיקוח על כמויות הזבל שמייצרים מפעלים?

"יש את חוק האריוות, שחוקק בשנת 2011 ומדבר על כך שליצרן יש אחריות לאשפה שהוא מייצר ולכן הוא חייב להתקשר עם תאגיד תמיר (תאגיד מיחזור יצרנים ישראל, הג.ו) ולשלם לו על הכנסת אריוות לשוק. החוק הזה נכון בבסיס שלו: מי שמכניס אריווה לשוק צריך לשלם עליה. אבל כנראה